

Рец на: *Музика М. І., Пальваль А. М., Потехін П. Г. Савур-Могила. Військові щоденники / Максим Музика. Спогади про Савур-Могили; Андрій Пальваль. Літо 2014 року. Оборона Савур-Могили. Записки програміста. Відпустка; Петро Потехін; пер. з рос. С. А. Заяць. Мої спогади про війну, якої немає/ Худ. оформ. Н. В. Величко. – Харків: Фоліо. – 2017. – 316 с.; іл. ISBN 978-966-03-7972-5.*

The Review of: *Musuka M.I., Palwal A. M., Potekhin P. G. Savur-Mohyla. Military Diaries / Maxym Muzyka. The Memories about Savur-Mogila; Andriy Palwall. Summer 2014 Savur-Mohyla Defense. The Notes of Software Developer. Vacation; Petro Potekhin; trabslated from Russian by S. A. Zayats. My memories of a War that is not there / Art. Design N. V. Velychko. – Kharkiv: Folio. – 2017 – 316 s .; il ISBN 978-966-03-7972-5.*

САВУР-МОГИЛА – одна з вершин пд. відрогів Донецького кряжа, за 12 км на Південний Захід від м. Сніжного Донецької області. Абсолютна висота 277 м, відносна – до 100 м. Являє собою останець, що складається переважно з пісковиків кам'яно-вугільного віку. Має похилі схили і досить плоску вершину. Верхня частина **С.-М.** є насипним курганом-могилищем діаметром 32 м, заввишки 4 м (зрубна культура бронзового віку, 2-е тисяч. до н. е.). На південному схилі та біля підніжжя – залишки лісу, де переважає дуб звичайний.

О. О. Жемеров

Географічна Енциклопедія України,
Т. 3, Київ, 1993, С.155.

В 1941–42 біля **С.-М.** тримали героїчну оборону воїни Червоної армії. Під час Міуської операції 1943 війська 5-ї ударної армії Пд. фронту вели запеклі бої за оволодіння **С.-М.** – важливим опорним пунктом оборони нім.-фашист. військ. 31.VIII 1943 рад. війська оволоділи височиною. На **С.-М.** споруджено меморіальний комплекс на честь визволителів Донбасу (1967–75), скульптори Ф. А. Коцюбинський, І.С.Горовий, К. А. Кузнецов, архітектори М. І. Потіпако, А. Ф. Ігнащенко, І. Л. Козлинер.

Українська Радянська Енциклопедія,
Видання друге. Т. 9, Київ, 1983. С. 543

Ой Морозе, Морозенку,
Ти славний козаче!
За тобою, Морозенку,
Вся Україна плаче.
Із-за гори, з-за кругої
Військо виступає,
Попереду Морозенко
Сивим конем вигриває.
То не грім в степу гуркоче,
Хмара світ закрила:
То ж татар велика сила
Козаченьків обступила.
Бились зранку козаченьки
До ночі глухої;
Полягло чимало славних,
Ворогів утрое.
Ні один козак не дався
Живим у неволю:
Полягли всі до одного
За України волю.
Не вернувся й Морозенко,
Голова завзята,
Замучили молодого
Вороги прокляті.
Вони ж його не стреляли,
Упень не рубали,
Тільки з його, молодого,
Живцем серце виривали.
Поставили Морозенка
На Савур-Могилу:
“Дивись тепер, Морозенку,
На свою Україну!”
Доки над хрещеним миром
Світить сонце буде,
Сії пісні, сії думи
Не забудуть люди.

*Григор'єв-Наш. Історія
України в народних піснях та
думах. Київ, 1993. С. 134–136.*

У наш час ми все більше переконуємось у важливості збереження та вшанування наших історичних символів – місць, де в глибокому, і не дуже, минулому пролита багато крові наших предків. А читаючи рецензовану книжку ще і ще раз переосмислюєш значення усної історії, її потребу для краєзнавства

і в цілому – для історичних студій. Опубліковано щоденники, записки про гарячі події літа 2014 року, коли московський “недоросль” Владімір Путін¹, за підтримки свого найкращого друга “генерального православного попа” Кірілла Гундяєва², бачачи провал агресивних планів гібридного захоплення принаймні половини України, наважився двигнути на нас свою орду. Орду, екіповану нафтогазовими доларами, яку зібрав з усієї імперії, за Шевченковою парадигмою, “від карела до якута”, кинувши на розорену зком-президентом В. Януковичем Україну з розваленою ними ж українською армією.

У рецензованій книжці маємо, по суті, зафіксовану на письмі усну історію. Ця історія є справді живою, не написана вона на сухих та інколи, не вельми точних і правдивих, документах нашого Генштабу, а в підтвердження методології французької історичної школи “Аннали”, і тому вражає надзвичайно. Принагідно бажаємо видавництву “Фоліо”, зокрема його головному редакторові О. Красовицькому, таким робом очиститися від свого “крючковсько-табачниківства”, а також припинити зовсім друк книжок мовою нашого окупанта, який спить і бачить, як створити на славній Слобожанщині у славному українському Харкові таку собі новітню “ХНР”.

Уже четвертий рік, як кремлівський диктатор з великим чекістським досвідом спустив на Україну з одної шостої частини земної суші зграю своїх скажених псів, очолюваних вовчулаками на кшталт моторолів, вагнерів, захарченків, плотніцких, пасічників і несть числа тій нечисті. Найважливіша мета – москвинам, які, вкравши наше родове ім’я і нарекли себе прикметником “русские”, потрібна наша історія, історія України-Руси, без якої вони мають вернутися до історії азійських номадів, угро-фінських племен, що споконвіку жили на теренах сучасної Росії. Триває кровопролитна Вітчизняна війна українського народу проти споконвічного ворога, який, засліплений звіриною злобою, доводить свій нещасний народ до останньої межі. Ця межа може стати останньою для держави-агресора і яка, за дуже реальними прогнозами, може розвалитися! – та аби вже це скоріше сталося – принаймні на шість частин. З того боку фронту загиблих аж ніяк не менше, аніж з нашого. Та є велика різниця – з боку України гинуть найкращі її сини та дочки, з боку супротивника – зеки, пияки, гвалтівники і грабіжники, декласовані елементи, зрадники, всякі інші покидьки суспільства, котрих навіть назвати людьми важко. Один наш всесвітньовідомий оперний співак Василь Сліпак зробив для людства незмірно більше, аніж уся ця злочинна зграя. Але таке життя...

¹ Тут маю на увазі не лише ріст цього “героя”, а й те, що вклав у цей термін російський драматург Фонвізін: людина, яка не розуміє відмінності українця і росіянина ментально, сумнівається в існуванні української мови – просто неук або класичний дурень.

² Символічно, що ім’я “в миру” московського патріярха Кірілла (Гундяєва) – Владімір, як і кремлівського “царка” Путіна, як і їхнього кривавого “папередніка” Леніна-Ульянова. І до того – всі вони є представниками національних меншин, зате “видатними” прихильниками і збирачами “земель”, за їхньою нинішньою термінологією – “русского міра”.

Я спеціально подав як епіграфи до цього матеріалу історико-географічні означення, чим є для нас, українців, ця закинута далеко в наших степах унікальна гора. Вже чотири тисячі років там ховають людей. Пролито немало крові там й під час оборони гори у нинішній війні, “якої немає”, а з великокаліберної артилерії, “градів”, ЗПК, танків і самохідних гавбиць стріляють “шахтарі і трактористи”, які купили сей товар у крамницях за власні, зароблені потом кошти! Стріляють з-за спин мирного населення, житлових кварталів “бандьор і правосеків”, що захищають “київську хунту”. А окуповані території грабують “яко таті” і вивозять звідти все найцінніше до Росії.

Українські збройні формування утримували цю висоту неповних три тижні – від 7 до 24 серпня 2014 р. За часом, який російський агресор воює з нашою державою, відтинок невеликий, можливо, це й незначний епізод війни, не співмірний з обороною Донецького летовища чи трагедії під Іловайськом, але він аж надто вписується в методичку нав’язаної Путіним війни, яка перекреслює усталені кордони і весь повоєнний стан на континенті, показує рівень боєздатності наших Збройних Сил, безмежну відданість і патріотизм захисників України. Саме тоді, коли українці отямалися від нібито “заколоту” на нашому Південному Сході і були готові очистити Україну від московських наймитів, наш кордон перейшли регулярні військові частини РФ – шкода, що юридично факт цієї агресії визнано у прийнятому лише в жовтні 2017 р. Законі України.

Рецензована книжка складається з трьох частин, авторами яких є три різні особи. “Спогади про Савур-Могили” написав киянин Максим Музика – активний учасник Майдану, потім волонтер, який три місяці возив в зону воєнних дій матеріальну допомогу, що була так необхідна нашим добровольцям, і на запрошення полковника Ігоря Володимировича Гордійчука потрапив на штурм Савур-Могили. Другу частину – “Літо 2014 року. Оборона Савур-Могили. Записки програміста. Відпустка” написав харківський інженер-програміст Андрій Пальваль, який взявши відпустку, поїхав на фронт добровольцем і обороняв Савур-Могили до самого кінця. Третім співавтором збірника під назвою “Мої спогади про війну, якої немає” є старший офіцер штабу повітряно-десантних військ України полковник Петро Потехін. До речі, оригінал спогадів він написав російською мовою, а їх переклад українською (С. А. Заяць), м’яко кажучи, поганенький.

Ось як мотивує свій обов’язок взяти участь в бойових діях Максим Музика: “Майже три місяці волонтерських поїздок у зону не могли не залишити сліду. Коли за 25 – 30 годин встигаш проїхати 1700–2000 кілометрів “туди і назад”, у голові все змінюється. Маршрут простий: “мир–війна–мир”. Самозакоханий і ванільно-вальєжний мир. Війна з присмаком сірки і заліза, що витверезує і приголомшує. Тут – доглянуті гламурні хлопчики з підкачаними біцепсами. Там – втомлені, заплінені і обпечені пацани. І мужики. І діди. Як я міг не вирішити?” (с. 6).

А ситуація на фронті була не простою. Наскрізь пронизана московськими шпигунами, які сиділи на керівних посадах у наших силових структурах,

безконечно скорочувана і окрадена українська армія на перших порах навіть не була залучена до оборони держави – продажні міліцейські структури, вчорашні кагебісти та запроданці у владних структурах дозволили надісланим провокаторам захоплювати державні установи в Донецькій, Луганській та навіть в Харківській областях. Харківську, правда, відбили. На захист Батьківщини стали попервах добровольці та волонтери, які існували на пожертви людей.

Цю книжку вартувало б вдумливо прочитати кожному українцеві, щоб усвідомити собі відповідальність перед власним народом за свою державу. Перемога Росії означатиме для нас створення на нашій території величезної “зони”, всі наші сподівання на життя в демократичній державі кануть у Лету, ми всі, більшою чи меншою мірою скуштуємо полону, який добре описав Андрій Пальваль у своїх щирих і страшних споминах про те, яким було його становище як військовополоненого.

Ми не маємо нічого проти росіян, які живуть у себе вдома. І хай вони собі там чинять, що хочуть – падають на коліна перед своїми царками, лижуть чоботи своїм п’яним попам, які нічого спільного зі справжнім християнством не мають³ – etc, etc, etc... Але вони (зрештою й усі ми, громадяни України, незалежно від походження) маємо усвідомити істину: озброєний москвит на українській землі має бути мертвий! Крапка.

Як військовий і воєнний історик, я звичайно, цікавлюся ходом основних операцій у цій, як пише полковник П. Потехін війні, якої немає. Тому, даючи оцінку книжці, написаній рукою учасників оборони Савур-Могили, я ставив самому собі логічне запитання: а чи треба було керуватися за цю висоту? Розташована за 12 км від м. Сніжного і приблизно на такій самій віддалі від російського кордону, Савурка була дуже вразливою точкою: московські найманці, які заховалися за мирним населенням у Сніжному та російська армія, розміщена на своїй території, стріляли з далекобійної артилерії по горі мало не прямим наведенням. До речі, Путін та його пропагандистська машина, на яку йдуть неймовірні кошти і на які б вистарчило збільшити пенсії бідним російським пенсіонерам, на весь світ кричать про вшанування пам’яті полеглим в т. зв. “Великій Вітчизняній війні” з Німеччиною, яку, як він старається обманути світ, виграв сам “русскій народ”. Так от, як читач зрозумів з епіграфа до цієї статті, на Савур-Могилі був величний пам’ятник тим, хто здобував “Победу” 1945 року. Коштував він мільйони карбованців. А його, в тому числі височезну стелу, з великим задоволенням розстрілювали і таки повалили доблесні російські артилеристи, яких і досі “нема” ні в Сніжному, ні в цілому на українському Донбасі.

Ця гора, про яку в нашому фольклорі далеко не найприємніші згадки, мала б для нас значення, коли б наше військо наступало, або напередодні такого наступу. То для чого її було брати і пробувати ховатися там від російських стрілен? Про

³ Про це дуже добре написав видатний український вчений-економіст і державний діяч Олександр Савченко у дуже цінній та актуальній книжці “Антиукраїнець” (Київ, 2017).

що думав, наприклад, генерал Думанський, ставлячи полковникові П. Потехіну завдання прибути на Савурку з підрозділом (до речі, а де той його мав взяти?) і утримувати висоту до підходу наших сил? Хіба не знав генерал, що ніхто тоді не творить ударний кулак, який мав би реалізувати вихід наших з'єднань на сам кордон з Росією? То для чого було посилати слабо озброєних вояків під артобстріли противника? (с.265).

Аналізуючи події літа 2014 р. можна дійти висновку, який записав Андрій Пальваль: “Величезна іржава розкрадена махіна ЗСУ все-таки починала рухатись, насилу, але пригадуючи, для чого вона взагалі призначена” (с. 64). Правда, чи усвідомив свою роль в цьому процесі Генеральний штаб та його “досвідчені” генерали, зокрема й такий “спец”, як згадуваний П. Потехінім генерал Литвин (с. 264) – рідний брат відомого “історика і політика” Володимира Литвина, за яким тягнеться цілий шлейф незрозумілих і досі нашому суспільству діянь і вчинків.

Помилки генерали допускали в багатьох битвах у різні епохи. Тому сьогодні навіть не йдеться про покарання винних у провалі тієї чи іншої операції на Сході України. Але Верховний Головнокомандувач Петро Порошенко має усвідомити зараз принаймні три істини:

1) бездари з великими зірками на погонах (не кажу про ледарів чи ворожих агентів) мають бути негайно замінені тими, хто набув справжнього досвіду на війні, а не в затишних кабінетах на Аерофлотському проспекті в Києві, а свою відданість Батьківщині довели власною кров'ю;

2) переговори мають мати означений термін, тому доводити очевидні речі нашим друзям і союзникам треба якомога активніше: ми маємо отримати летальну оборонну зброю від Заходу, насамперед, проти російської авіації та танкової армади – одних з найчисленніших в цілому світі; а оскільки, як каже Путін, “його війська там нема”, готувати і здійснити остаточний удар по “шпані і ватниках” та закрити кордони України;

3) стояння на блокпостах – це не війна, а втрата боєздатності і розхолодження армії, врешті – це замороження конфлікту. Якщо цього можуть не розуміти очільники ключових держав світу, то добре розуміють їхні генерали – тож працюйте насамперед з ними, вони допоможуть переконувати своїх політиків, інакше будуть змушені воювати самі – кремлівський “цар” на Україні не зупиниться, бо йому скоро й втрачати буде нічого.

Дуже хотілося б, щоб наш Президент, який справді є вишколеним і професійним дипломатом, усвідомив повністю відповідальність також за маршальські погони Верховного Головнокомандувача та й мав ким і чим командувати і добре розумів, що затягувати терміни вирішення проблем недопустимо. А всі, хто піддається сьогодні на московські провокації і огульно його критикує, лиють воду на московський млин, Український народ готовий на жертви, матеріальні і людські, щоб захистити свою державу та вгамувати назавжди московські апетити, бо втрата державності на цей раз означатиме і стертя з лиця землі самого

українського народу. Московський “цар” про свої сумніви в нашому існуванні висловлював уже не раз, а як це уміють робити московити – подивіться тепер на повне знищення українства на територіях, що нині є в межах Російської Федерації – Стародубщині, Південній Курщині, Білгородщині, Острогозькому краї, Таганрозькій області, Кубані, на Ставрополлі. І навіть – на Придністров’ї.

І ще одна річ, котра переслідувала мене під час читання цієї книжки і найбільше тоді, коли я сів писати на неї рецензію. Кремль і його правителі, мудрі і не дуже, готуючи гібридну війну проти України, нічого нового не вигадали. Це для наших європейських сусідів В. Путін і його камарилья веде проти України і світу якогось нового типу війну. Все тому, що західні політики, простий народ і, на жаль, навіть їхні професійні історики та публіцисти, нічого не знають не лише про історію України, але й про історію Московського улусу Золотої Орди, який отими ж “гібридними” методами, використавши азійський досвід номадського світогляду Чингіз-хана, його нащадків Чингізидів, витворив із однієї з найбільш затурканих територій Московську, а далі – вкравши наше родове ім’я вже в часи Петра I у XVIII ст. – Російську імперію. Скажуть наші вороги – це українська пропаганда, вигадки українських та ще й “буржуазних” істориків-націоналістів. То ж усім охочим пересвідчитись у правоті моїх думок раджу прочитати переклад класичної монографії безстороннього швейцарського за походженням історика Андреаса Каппелера (хто не хоче чи не може читати українською – подаю німецькомовний оригінал) під назвою “Росія як поліетнічна імперія; виникнення, історія, розпад”⁴

Насамкінець я хотів би, як зараз каже молодь та один із авторів харків’янин Андрій Пальваль, “запостити” кілька мудрих фраз з цієї зболеної людськими трагедіями і, водночас, героїчної книжки:

Справжній воїн воює не тому, що ненавидить те, що перед ним, а тому, що він любить те, що за ним.

Між тобою і ворогом – лише ти і твоя зброя (с. 67).

А за нами – вся Україна, якої на цей раз ми нікому не віддамо!

Богдан ЯКИМОВИЧ

Львівський національний університет імені Івана Франка,

e-mail: b.yakymovych@gmail.com

Bohdan YAKYMOVYCH

Ivan Franko National University of Lviv

⁴ Каппелер Андреас. Росія як поліетнічна імперія: виникнення, історія, розпад. / Пер. з німецької Х. Назаркевич, наук. ред. М. Крикун. Львів: Вид-во УКУ, 2005. XII+360с., 11 карт. ISBN 966-8197-06-2/ Andreas Kappeler. Russland als Vielvölkerreich: Entstehung, Geschichte, Zerfall, 2. durchges. Auflage. München: Beck 1993. 395 S., 11 Karten. ISBN 3-406-36472-1. Для особливо допитливих радимо прочитати також працю британського історика Джеффри Госкінга: *G.A.Hosking. Russia and the Russians: A History. Cambridge, Mass.: Belknap Press 2001.*